

"Sonra; ilhamın mahiyetine ve hikmetine ve şehadetine baktı, gördü ki: Mahiyeti ile hikmeti ve neticesi dört nurdan tereküb ediyor..." cümlesini açıklar mısınız?

Allah'ın, mahlukatı ile konuşmasına **ilham** denir. Bu ilhamın makam ve mertebeleri çoktur. İlhamın en azami makam ve mertebesi peygamberlerle olan konuşmasını ifade eden **vahiydir**. Sonra velilerin kalbine gelen safi ilham ve sonra sırası ile hayvanat ve camidat alemleri ile olan konuşmaları gelir. Yani Allah'ın konuşmadığı mahluk yoktur, denilse mübalağa olmaz.

İşte Allah'ın derecesine göre her mahluku ile konuşmasının temelinde ve gerekçesinde **dört sebep ve nur** vardır. Sırası ile bir iki cümle ile bu sebep ve nurları izah edelim.

Birinci Sebep ve Nur: Teveddüd-ü İlâhî denilen kendini mahlûkatına fiilen sevdirdiği gibi, kavlen ve huzuren ve sohbeten dahi sevdirmek, vedûdiyetin ve rahmâniyetin muktezasıdır.

Allah nasıl kendini mahlukatına fiilen sevdirdi ise sohbet ve söz ile de kendini mahlukata sevdirmek istiyor. Bu yüzden her mahluku ile derecesine göre konuşuyor. Konuşmak ve sohbet etmek sevgi ve saygının en üst makamıdır.

İnsan sevdiği kişi ile muhatap olmak ve onunla sohbet etmek ister. Aynı şekilde Allah bizi kendine muhatap yapıp, bizim ile kavlen ve sohbeten konuşuyor. Bunun gerekçesi de kendini bize sevdirmek. Bir nevi ilhamın temel gerekçesi Vedud isminin tecelli ve taallukudur.

İkinci Sebep ve Nur: İbâdının dualarına fiilen cevap verdiği gibi, kavlen dahi perdeler arkasında icabet etmesi, rahîmiyetin şe'nidir.

Kullarının yalvarış ve yakarışını nasıl kabul edip fiilen onlara ihsan ve ikramlarda bulunuyor ise, aynı yalvarış ve yakarışa kelam ve söz ile de karşılık vermek, şefkatinin gereğidir. Yani Allah mahlukatının ihtiyaçlarına ve dualarına sadece fiilen cevap vermiyor, ilham vasıtası ile kavlen de cevap veriyor. Bu yüzden ilham kapısı ile bütün mahlukatın hususi dua ve yalvarışlarına hususi bir mukabelede bulunuyor.

Üçüncü Sebep ve Nur: Ağır beliyelere ve şiddetli hallere düşen mahlûkatlarının istimdatlarına ve feryatlarına ve tazarruatlarına fiilen imdat ettiği gibi, bir nevi konuşması hükmünde olan ilhâmî kavillerle de imdada yetişmesi, rububiyetin lâzımıdır.

Ağır bela ve musibetlere düşen mahlukatın imdadına ve yardımına fiilen cevap

---

verdiği gibi kavlen ve ilhamen de cevap vermek Rububiyet isminin bir gereğidir. Terbiye ve talimde kavilleşmek önemli bir esastır. Bu yüzden Allah, insanlığı terbiye ve talim için onlarla peygamber ve kitaplar vasıtası ile konuşmuştur. İlhamı gerekli kılan üçüncü nur ve sebep **talim ve terbiye**dir.

Dördüncü Sebep ve Nur:

"Dördüncüsü: Çok âciz ve çok zayıf ve çok fakir ve çok ihtiyaçlı ve kendi malikini ve hâmisini ve müdebbirini ve hâfızını bulmaya pek çok muhtaç ve müştak olan zîşuur masnularına, vücudunu ve huzurunu ve himayetini fiilen ihsas ettiği gibi, bir nevi mükâleme-i Rabbâniye hükmünde sayılan bir kısım sadık ilhamlar perdesinde ve mahsus ve bir mahlûka bakan has ve bir vecihte, onun kabiliyetine göre, onun kalb telefonuyla, kavlen dahi kendi huzurunu ve vücudunu ihsas etmesi, şefkat-i ulûhiyetin ve rahmet-i rubûbiyetin zarurî ve vâcib bir muktezasıdır diye anladı."(1)

İnsan çok yönlerden Allah'a muhtaç olarak yaratılmıştır ve her muhtaç olduğu hususta da Allah bir ismi ve sıfatı ile o ihtiyaca ve muhtaçlığa cevap vermiştir. İnsan aciz ise, kudreti ile acizliğinin elinden tutmuş, fakir ise zenginliği ile ona merhem olmuş, yani hangi hususta ihtiyaç varsa, Allah isim ve sıfatları ile o ihtiyaca cevap vermiş.

Allah her alanda varlığını hissettirirken, varlığın en önemli alameti ve ispatı olan konuşmak ve sohbet etmek hususunda, ilham vasıtası ile konuşmaması düşünülemez. Yani Allah'ın mahlukatı ile konuşması rububiyet ve tecelliyatının en son ve azami noktasıdır. Diğerleri üstü kapalı ve sebepler aracılığı ile, ama konuşmak daha belirgin ve daha berrak bir ihsastır.

(1) bk. [Şualar, Yedinci Şua](#).